

בדיקה מתודולוגית לטענותיו של עיתון "מקור ראשון" ושל דוח איתן - מדיניות הגירה ישראלית (ע"ר) "פליטים, אנשים במצב דמוי פליטות ומבקשי מקלט בישראל: השוואה כמותית למדינות האיחוד האירופי ומדינות נבחרות נוספות"ⁱ לגבי דוח הממ"מ של הכנסת על "מדיניות כלפי מסתננים פליטים ומבקשי מקלט בישראל ובאירופה"ⁱⁱ

- דוח ה-ממ"מ בוחן את התופעה הנדונה ממספר היבטים: היבט כלל עולמי, היבט המדינות המפותחות, ובהיבט הישראלי: זאת במטרה לשים את התופעה בישראל בהקשר כללי יותר ובעיקר להציג דגמים שונים של מדיניות לגביה. לשם מטרה זו ישנם בדוח הרבה נתונים שלא בהכרח תורמים להבנת הנושא הנדון אך אין בהם כדי לגמד את התופעה בישראל.
- ניתן להציע השוואות אחרות שהחוקר היה יכול לבצע אך חשוב לציין שכל הנתונים בדוח של הממ"מ ניתנים לשחזור ולביקורת פרשנות על פי הדוח והמקורות שמצינים בו. שקיפות הנתונים מאפשרת לקורא לשחזר את התהליך ולבקר אותו, מרכיב מהותי ביותר ב"אוביקטיביות מחקרית" שהינה שונה ב"אוביקטיביות" בשפה היומיומית.
- מנתוני דוח איתן לא ניתן להפיק מסקנות שונות באופן משמעותי מאשר ממקורות אחרים אך עם זאת חשוב לציין שלא ניתן לשחזר את הנתונים מהמקור שצוטט:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- בשני הדוחות קיים חוסר עקביות לגבי מספר הפרטים באוכלוסייה הנבדקת ומאד קשה לעקוב אחרי כל הנתונים שבחלקם מיותרים.
- בדוח הממ"מ מצוין מספר פרטים באוכלוסיית היעד של נציבות האו"ם לפליטים בישראל ומספר זה גבוה מהמספר שמופיע בדוח איתן.
- מינוח הינו נקודה מהותית בניתוח התופעה הנדונה ובאמידת ממדיה. בדוח איתן ובדוח הממ"מ מקדימים הכותבים ומגדירים את הקטגוריות השונות של אוכלוסיית היעד כפי שנציבות האו"ם לפליטים מגדירה אותן ולפיהן היא אוספת נתונים ומציגה אותן: פליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט. בהקשר של ישראל קטגוריות אלו אינן תואמות את מדיניות הנהגת כלפי אותה האוכלוסייה. על כן, בדוח הממ"מ מוסבר שבישראל פלג גדול מהאוכלוסייה הנדונה זכתה להגנה קבוצתית ולכן הם במצב דמוי פליטים. בדיקה פרטנית לגבי מצבם היה משנה את הסטטוס למבקשי מקלט, פליטים או שוהים בלתי חוקיים. דווקא, השימוש במונח הגירה מעורבת, המופיע בדוח הממ"מ, מסתכל על התופעה בנקודת מבט רחבה יותר ולא מצמצמת את גודל האוכלוסייה בדיון.
- אמנם אפשר היה להציג את ישראל בלוחות, כפי שמופיע בלוח 1 בהמשך, ולהסביר את הממצאים בגוף הטקסט במקום להציג את ישראל ואת ממצאים לגביה רק בטקסט, לא ניתן לומר שהצגת ישראל בטקסט ולא בלוח היא מגמתית ומכוונת. הנתונים הוצגו וניתן לבחון ולבקר כל נתון שנמצא במסמך. וכן בהתייחסות לנתונים הללו מיקומה של ישראל בקרב מדינות הקולטות פליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט לא נמצא כנתון שהעדרו או הופעתו באופן חלקי גורם לגימוד התופעה.

יש עוד לציין שרוב הטבלאות שהוצגו בדוח הממ"מ, בעיקר אלו שבהן ישראל אינה מופיעה, נלקחו מהדוחות של נציבות הפליטים של האו"םⁱⁱⁱ כפי שהן, מבלי לבצע עיבודים בנתונים. לכן, ישראל אינה מופיעה בגוף הטבלאות בדוח הממ"מ כפי שאינה מופיעה במקור עליו הדוח מתבסס. יתרה מכך, דווקא התייחסות לישראל שלא בגוף הטבלאות אפשרה לחוקר להציג נקודת מבט רחבה יותר על המצב בישראל מתוך התייחסות לכלל אוכלוסיית המסתננים (בטבלה 7) ולא רק למבקשי מקלט. (יחס הפליטים חושב לפי כלל האוכלוסייה המעורבת – 60,000 ולא לפי מספר מבקשי המקלט בפועל 10,400).

- הנתון 0.18 אחוז מאוכלוסיית היעד של נציבות הפליטים של האו"ם שישראל קולטת המופיע בדו"ח ה-ממ"מ, אינו רלוונטי ולא ברור באיזו מידה נתון זה אליו מתייחס גם דוח איתן מקדם את הדין בנושא.
- על פי המדינות שנבחרו בלוח מס' 1 שנבנה במיוחד לצורך הבדיקה הנכחית (ראה נספח 1) ניתן לומר שישראל נמצאת במקום גבוה מבחינת **יחס הפליטים**, אנשים במצב **דימוי פליטות ומבקשי מקלט** על פי כל 1000 תושבים כאשר מיקומה משתנה כשמדובר על מספרים מוחלטים. בקבוצת המדינות הנתונות בלוח בנספח ישראל נמצאת במקום הראשון או השני ועל כן הטענה שהיא אכן יעד חשוב בקרב מדינות אירופה הינה נכונה. בלוח מס' 1 נבחרו מדינות גדולות שהן חשובות מבחינת נושא ההגירה הן בהיבט של היקף התופעה והן בהיבט של מדיניות טיפול בפליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט כפי שניתן ללמוד בדוח של הממ"מ.
- כאן המקום לציין שאומנם הביקורת שנמתחה כלפי דוח הממ"מ על כך שישראל לא הוצגה באופן חד יותר, בין המדינות החשובות בקליטת פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט ביחס לאירופה בפרט ולמדינות מערביות בכלל, הינה מוצדקת. עם זאת, חשוב לציין שלאור הנתונים המופיעים בדוח הממ"מ עצמו, מספר כלל הזרים שנכנסו לישראל ב"הגירה מעורבת" ל-1000 איש הוא 7.5 (ראה סעיף 2.2 ע"מ. 10) או נתון גודל האוכלוסייה הנדונה אותו אפשר להשוות מול כל מדינה אחרת, לא ניתן לקבוע שנתונים הוסתרו או שונו בכוונה, על מנת למנוע מהקורא להגיע למסקנה שישראל הינה במקום חשוב בהשוואה למדינות אחרות בנושא הנדון.
- בנוגע לאמירתו של מר טול, היא נכונה באופן יחסי בלבד משום שמספרם המוחלט של הפליטים מאפריקה בישראל הוא לא גדול כאשר משווים אותו למאות אלפי פליטים שעוזבים את אפריקה בשנה. נכון לומר, שמרבית הפליטים מאריתריאה וסודאן העוזבים את אפריקה (רבים מהפליטים עוברים למדינות אפריקאיות אחרות), מגיעים לישראל. ללא ספק לא ניתן לטעון על פי הנתונים הכלל עולמיים שישראל היא בין המדינות המרכזיות הקולטות פליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט בעולם. לעומת זאת וכפי שצוין בדוח הממ"מ בעמוד 14, ישראל הפכה ליעד מועדף לגבי הפליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט מאריתריאה וסודאן (העוזבים את אפריקה). בין המדינות המפותחות הקולטות אוכלוסייה זו, ישראל עומדת בראש, הרחק ממדינות אחרות כגון בריטניה, גרמניה וארצות הברית. טענה זו מקבלת חיזוק בלוח 12 בדוח הממ"מ. על כן, הטענה של מר טול לגבי זרימת הפליטים בחודש היא משמעותית ודוח הממ"מ לא סותר אותה, אלא מציין אותה במפורש.

- הנתונים החשובים המופיעים בדוח הממ"מ, הם מספר פליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט האריתראים והסודאנים הנמצאים בישראל ביחס לאוכלוסייה הישראלית הכללית והעובדה שישראל היא יעד ראשון - בין המדינות המפותחות - לאוכלוסיות הללו. כלומר, ללא התייחסות למקום של ישראל כקולטת פליטים, דימוי פליטים ומבקשי מקלט לעומת מדינות אחרות באירופה ובעולם, העובדה שרוב האריתראיים וסודאנים העוזבים את אפריקה בוחרים להגיע לישראל בעדיפות ראשונה, **הינו נתון משמעותי התורם להבנת התופעה ולכוון את הטיפול בה**. כאמור, נתונים אלו מצוינים במפורש בדוח הממ"מ. כמו כן, סקירת מדיניות כלפי פליטים ומבקשי מקלט במספר מדינות באיחוד האירופי היכולה לתרום לגיבוש מדיניות כלפי אוכלוסייה זו השוהה בישראל, היא מהות המסמך על פי כותרתו ועל פי סיכום הדברים בדוח.

נספח 1

לוח 1: השוואת מספר מוחלט ויחס לכל 1000 תושבים של פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט בישראל ובחמש מדינות אירופה ב-2010-2011.

מדינה	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט על פי מ.מ.מ. לוח 3	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט על פי לוח 2 בנספח	אוכלוסייה כללית ¹	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט על כל 1000 תושבים על פי ממ"מ	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט על כל 1000 תושבים על פי איתן
גרמניה	634,365 (1)*	83,925 (1)	81,751,602	7.75 (1)	1.03 (3)
יוון	45,525 (4)	14,835 (5)	11,309,885	4.03 (4)	1.31 (2)
דנמרק	24,501 (6)	5,280 (6)	5,560,000	2.16 (6)	0.94 (4)
בריטניה	279,454 (2)	43,790 (3)	62,498,612	4.47 (3)	0.70 (5)
צרפת	210,207 (3)	43,965 (2)	65,048,412	3.23 (5)	0.67 (6)
ישראל	45,350 (5)	33,070 (4)	7,800,000	5.8 (2)	4.24 (1)

¹ נתוני האוכלוסייה הכללית עד 1.1.2011 מעין פליטים ומבקשי מקלט לקוחים מאתר הנציבות האירופית

- Eurostat database .

./כניסה אחרונה: 28-11-2012 50250200 :

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

מדינה	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות על פי דוח 2010 UNHCR	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות על כל 1000 תושבים על פי מ"מ	אוכלוסייה כללית	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות על פי לוח 3 בנספח	פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות על פי איתן
גרמניה	594,269 (1)	7,27 (1)	81,751,602	25,960 (3)	3.1 (3)
יוון	1,444 (6)	0,13 (6)	11,309,885	735 (6)	0,07 (6)
דנמרק	17,922 (5)	3,22 (4)	5,560,000	3,365 (5)	3.7 (2)
בריטניה	264,574 (2)	4,23 (2)	62,498,612	28,620 (2)	0.46 (4)
צרפת	200,687 (3)	3,09 (5)	65,048,412	21,115 (4)	0.33 (5)
ישראל	25,471 (4)	3,26 (3)	7,800,000	30,070 (1)	3.8 (1)

* בסוגרים מופיע דרוג המדינה ביחס לשאר המדינות שבלוח

ⁱ איתן - מדיניות הגירה ישראלית (ע"ר) (2012). פליטים, אנשים במצב דימוי פליטות ומבקשי מקלט בישראל: השוואה כמותית למדינות האיחוד האירופי ומדינות נבחרות נוספות.
ⁱⁱ מרכז המחקר ומידע של הכנסת (2012). מדיניות כלפי מסתננים פליטים ומבקשי מקלט בישראל ובאירופה. ירושלים: ד"ר גלעד נתן.
ⁱⁱⁱ UNCHR Global Trends 2011, כניסה אחרונה: 5 בדצמבר 2012
www.unhcr.org/globaltrends2011/UNHCR%20Global%20Trends%202011_WEB_EMBARGOED.pdf